

1

Ponorka

Pro Oskara Mansteina, berlínského osmdesátníka nesmělé a drobné postavy, nebylo ono ponuré ráno jako ta ostatní. Při čtení ranních novin pocítil, že už nikdy nebude mít klid, pokud ho tedy vůbec po celé ty roky měl. Paradoxně při čtení tohoto bezvýznamného a téměř směšného článku, který byl však v jeho očích velmi důležitý, pocítil jakousi úlevu, zdroj strachu představuje totiž někdy menší zlo než strach samotný. Alespoň už nebude muset čekat. Mimoděk si posunul brýle se silnými tmavými obroučkami a věděl, že přichází zásadní mezník jeho života, a to ve chvíli, kdy už ostatní pomalu pomýšlejí na odchod.

Nebylo tu o čem pochybovat; objevili německou ponorku uvězněnou přes šedesát let pod ledovou krou: ohromný U-Boot třídy IX, dlouhý přes sedmdesát metrů, který zcela neporušený uvízl v hloubce dvaceti pěti metrů pod grónským ledem. V článku uváděli, že tání sněhového převisu, v němž byla ponorka pohřbena, způsobilo globální oteplování. Sesuv arktického pobřeží odhalil to, čeho si nikdo již dlouho nevšiml, a vyvrhl ze svých mrazivých útrob to, co v nich mělo zůstat navždy. Bylo zajisté jen málo lidí, kteří byli ještě naživu a kteří o existenci této ponorky věděli předtím, než o jejím objevení informovaly noviny po celém světě.

Oskar Manstein patřil mezi ně. Moc dobře si uměl představit, co asi takový stroj dělal v těchto končinách v létě 1941, v době, kdy byl ještě úplný mladík a zuřila válka: Američané dosud nezabrali území Thule, aby na něm vystavěli leteckou základnu, a nacistické Německo bylo na vrcholu své vojenské moci; Guderianovy obrněné legie se

ohromnou rychlostí valily ruskou stepí a jejich vítězný postup měl v sobě něco nadpřirozeného. Ledy doposud nepohltily Hitlerovy divize do nemilosrdného sevření a zdálo se, že žádná lidská síla nemůže jeho tažení na východ zastavit. Šuškal se, že při své bleskové válce se Hitler spoléhal na magii; z Evropy a Asie spěchali do Berlína mágové, okultisté a další šamani, hinduističtí a tibetští mniši skrytí v temných koutech Říšského sněmu vysílali horlivé modlitby proti věčným ledům a chystali příchod nového člověka za zpěvu vítězných písní.

Zdálo se, že se ve válečném šílenství zrodilo ještě mnohem větší pomatení: tajemná náboženství zamořila řady SS a ďábelský duch nakazil všechny vysoké představitele nacistické strany. Věřilo se tehdy v existenci království Agarthy, které se podle buddhistických vyprávění rozprostírá v podzemí Himálaje, v hlubinách, které jsou lidským duchem nepostižitelné. V tomto období nepopsatelného nerozumu byly použity veškeré prostředky, které by mohly vést k vítězství ve válce. Nejmodernější technologie se načas spojila s tím nejtemnějším hermetismem. Plánovaly se ty nejprapodivnější operace, vymykající se zcela zdravému rozumu.

To, co bylo pro zbytek lidstva jen překvapivým historickým objevem, přinutilo Oskara Mansteina, aby se zcela ztratil v propasti myšlenek. Ponorka, která právě narušila klidnou hladinu jeho svědomí, byla jako nesnesitelná vzpomínka, jež se vynořila z minulosti a již přes všechny pokusy o zapomnění nemohl nikdy úplně vymazat z paměti. Dlouho nebyl schopen jíst ani pít, den ubíhal, aniž by se třeba jen oblékl: v paměti se mu neobyčejně ostře vybavoval přesný sled událostí. Znovu uviděl den svého odjezdu do Norska, tři těžce naložená letadla Junkers 52 odletěla v šest hodin ráno z letiště Tempelhof, aby v co největší tajnosti přistála v Trondheimu.

Ještě si pamatoval jméno každého vědce přizvaného na tuto děsivou expedici, které se on sám nemohl zúčastnit, protože byl příliš mladý. Tato náhoda, ale rovněž i fakt, že kulhal, mu nepochybně

zachránily život, stejně jako dnes jej před zlem chránilo jeho stáří a osvojený zvyk pohrdat smrtí. Jak se dostal až sem? Přes jaké osudové příběhy se nit jeho existence zapletla takovýmto způsobem? Co po něm chtěl osud, který jej až do dnešního dne chránil, aby mu z jakési žárlivosti opět všechno vzal? Byl to trest za to, že přežil, zatímco lidé lepší než on museli zemřít?

Bylo třeba jednat. Ani po tak dlouhé době nebylo myslitelné, aby seděl s rukama v klíně, když se tady hraje o osud lidstva. Ale co udělat, aby to nevyznělo směšně? Jak a komu se svěřit, když nemá ani ženu, ani žádnou rodinu? I když už pěkně dlouho nekouřil, rozhodl se zapálit si cigaretu. Na dně šuplíků psacího stolu, vyložených zeleným plátnem, musel hledat starý benzinový zapalovač. Po několika škrtnutích z něj vyšel tenký modrý plamínek, křehký jako život starce. Tabák už poněkud vyčpěl, ale i tak se dostavil mírný pocit uspokojení. Mohl si srovnat myšlenky a nahlédnout na danou situaci s přesností optického přístroje. Zdálo se mu, že nemůže nic udělat, stejně jako v době, kdy byla mise náhle přerušena a přestaly mu docházet znepokojivé zprávy od jeho starého učitele profesora Wüsta, specialisty na posvátné texty z Východu, který jej v Mnichově ve třicátých letech zasvětil do sanskrtu. Po válce, již se kvůli svému bolestivému kulhání nemohl zúčastnit, udělal Oskar kariéru na univerzitě v Heidelbergu, kde se opět s radostí ponořil do filologie indoíránských jazyků, a následně přijal nabídku na profesuru na berlínské Freie Universität. Žádný z jeho mnoha studentů nemohl tušit, že tento starý iranolog, plný taktu a humoru, se kdysi zblízka setkal s nevypověditelnou hrůzou a že skrýval otřesná tajemství. Všechny ty poklidné roky byly jen pouhou vsuvkou mezi dvěma kritickými momenty, v nichž mu jeho vzácné znalosti nebyly k ničemu.

Jeho život bylo jedno pomalé odpočítávání. Volání povinnosti znovu vyslalo své absurdní příkazy.

Tentokrát se věci změnily: Německo již nebylo v područí paranoického despoty, ale žilo v demokracii. V roce 1990 mu bylo dokonce

dovoleno znovu se spojit. Berlín jásal. Dnes, o dvacet let později, rozdrobila realita toto krásné nadšení, tak jako čas rozrušil nenáviděnou zeď, kterou se nyní pokoušeli všichni opět ze všech sil zachovat. Rozhodně už této době nerozuměl. Tak jako slavný buddhistický lékař Vasubandha: příliš toho prožil, příliš toho napřemýšlel, příliš toho napsal. V pandemoniu, kterým byla jeho pracovna, se vyznal jen on sám. Knihy byly vzorně seřazeny, ale s jakousi zvrácenou logikou, jež odrážela složité pohnutí jeho mysli. Díky uspořádání této nekonečné řady papíru se mu podařilo zkrotit složité meandry svých myšlenek. Rozdělení nebylo ani tematické, ani podle abecedy, ani chronologické, nijak zvlášť nerespektovalo tvary a barvy nebo knižní řady, ale bylo to vše dohromady a v tom byl ten rozdíl. Místnost byla tmavá, široké okno zakrýval těžký sametový závěs.

Co se týče vertikálního pohledu, vládl tu pořádek, téměř dokonalá symetrie v policích, které lemovaly největší strany obdélníkové místnosti, jinde převládal nepořádek: suchá a skřípající podlaha byla posetá skvrnami od kávy všech představitelných odstínů; všude možně se válely hromady prapodivných předmětů, které se na dřevěné podlaze podobaly krtincům: tady pár obnošených ponožek se zlomeným deštníkem, jinde zase rukavice, dvě knihy vázané v pergamentu pečlivě srovnané na sobě, na nich položené zlaté kapesní hodinky, které se zastavily, o něco dále sešity v černých kožených deskách a nůžky všemožných typů, k tomu všemu starý klobouk, jenž už nenosil, po místnosti se válely drobné mince a spousta pečlivě sepnutých listů popsaných rukou s množstvím komentářů v různých barvách. Všude se povalovaly miniaturní lístečky z pevného papíru a vystavovaly na odív různé typy písma rozličných mrtvých jazyků, které používal dle své fantazie, někdy všechny najednou. Přes vytrvalý odpor starého vědce, prach nakonec zvítězil, tmavě pokryl těžké litinové radiátory a celou místnost ponořil do žlutavého světla. Na hromádce nepopsaných listů papíru připravených k zachycování nových myšlenek vydával intenzivní záři štípaný opál. Vedle se

hromadilo množství černých per a pijáků, mnohem víc, než jich skutečně potřeboval. V jeho dílech se objevovaly nejroztodivnější jazyky, početné abecedy mrtvých jazyků, které rozdělával prostor a čas a které se společně setkaly v této učené pracovně, aby přitisknuty jeden k druhému vytvářely nekonečné myšlenkové kombinace.

Celý svůj život porovnával jazyky mezi sebou a etymologie byla jeho vášní. Nejdříve studoval indoevropské jazyky, kde projevoval jednoznačný zájem o lingvistický systém sanskrtu a starověké íránštiny. Už dříve četl latinu a řečtinu jako si jiní čtou svoje noviny... Od té doby se starověké semitské jazyky staly jeho vášní, především akkadština. Pak přešel na starověkou sumerštinu, která nepochází z žádné známé jazykové skupiny a která se se svým jazykem objevila v historii jako meteor, jenž se ničemu jinému nepodobá, se svým úžasným grafickým systémem a obdivuhodnou civilizací. Jako odhalený útes byly stěny pracovny obrazem jeho studií. Náhodou sáhl po třetím svazku svého vydání *Mahābhāraty* a otevřel ji uprostřed, aby z ní přečetl hned první sloku. Při čtení se otrásl hrůzou:

म्लेच्छाः क्रूराः सर्वभक्षा दारुणाः सर्वकर्मसु ।

भाविनः पश्चिमे काले मनुष्या नात्र संशयः ॥

„Na konci věků není pochybnosti o tom, že z lidí se stanou krutí všežraví barbaři bez slitování ve všem, co činí.“

Zvykl si hledat inspiraci a ovládat své chování pomocí tohoto druhu věštění, pomocí svých drahých knih, ale text mu neposkytl žádnou útěchu. Poprvé se cítil v této místnosti plně papíru sám. Potřeboval něco jiného. Kouřit! Vlastně proč ne. Nadechnout se vzduchu bylo v jeho věku stejně nebezpečné a přibližovalo jej k smrti téměř stejnou jistotou. Nemotorně se oblékl jako umíněný stařec, jakým ostatně byl. Oblečení měl přehozené přes opěradlo židle, která tady nikdy nebyla k ničemu jinému, než že sloužila jako věšák.